

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв**

Кафедра хореографічного мистецтва

**ВИСВІТЛЕННЯ КАЛМИЦЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ
НА ПРИКЛАДІ ТАНЦЮ «ЧИЧЕРДИК»**

Кваліфікаційна робота (пояснювальна записка)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент
Спеціальності 024 Хореографія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Хореографія
Кравченко Євгеній Вікторович

Керівник доцент Васяк В.А.
Рецензент доцент Ракович В.В.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретична основа твору	5
1.1. Історична довідка.....	5
1.2. Мотивація.....	12
РОЗДІЛ 2. Ідейно-тематичний аналіз	15
2.1. Лібрето.....	15
2.2. Архітектоніка.....	16
2.3. Тема. Ідея. Стиль. Жанр. Форма. Вид.....	16
2.4. Характеристика дійових осіб.....	17
2.5. Музична основа твору.....	18
2.6. Опис костюмів.....	19
РОЗДІЛ 3. Запис танцю	22
3.1. Сценарно-композиційний план.....	22
3.2. Умовні позначення.....	23
3.3. Запис композиції.....	24
3.4. Опис комбінацій.....	26
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Актуальність теми. Цієї теми обумовлено тим, що ця проблема глибоко не вивчена. Маючи багате танцювальне мистецтво, багато калмиків не знають історію розвитку танцю, не уміють танцювати. Так само актуальність полягає в тому, що сучасна цивілізація усвідомила найвищий потенціал культурної спадщини, необхідність його збереження і ефективного використання. Калмицький танець цікавий зараз глядачам у всьому світі. Наше завдання, збагачуючи його, зберегти національні корені і донести до майбутніх поколінь. Калмицькі танці - це політ душі, переможне клекотання орла, стрімкий біг скакуна, сяйво очей люблячої і улюбленої жінки, сміх дитини і колисання тюльпанів на весняному вітрі - це те, що у будь-якій далечині стискає серце від щемлячої гордості від того, що ти - частинка народу, що створив це диво.

Аналіз актуальних досліджень. Культурна спадщина є одним з найважливіших напрямів наукового дослідження у сучасному світі. Така спадщина має позачасову цінність для суспільства, оскільки до нього відносяться різній давності досягнення, які зберігають здатність переходу до нових поколінь в нові епохи.

Метою роботи. Є з'ясувати, як розвивалося танцювальне мистецтво калмиків? Виявити рухи, характерні для калмицького танцю. Упізнати відношення сучасників до народного танцю.

Працюючи над роботою ми виділили такі **завдання**:

- визначити та проаналізувати історичну основу твору;
- розглянути та визначити особливості танцювального мистецтва Калмиків на прикладі танцю «Чичердик»;
- скласти лібрето номеру;
- визначити архітектоніку постановки;
- зробити ідейно-тематичний аналіз;

- охарактеризувати дійові особи;
- проаналізувати музичну основу твору;
- переглянути особливості народного та сценічного калмицького костюму;
- розробити сценарно-композиційний план;
- записати композицію номеру;

Об’єкт дослідження: хореографічне мистецтво Калмиків.

Предметом: нашого дослідження є висвітлення калмицьких традицій на прикладі тунцю «Чичердик».

Структура дослідження: робота складається з вступу, трьох розділів (перший розділ містить два підпункти, другий розділ – шість підпунктів, третій – чотири підпункти), висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТВОРУ

1.1. Історична довідка

Хореографічний фольклор - невід'ємна частина духовної культури калмицького народу. Будь-яке свято ставав приводом до проведення поетичних, музичних та танцювальних виступів. Танці виконувалися як під час весіль - *хюрм*, молодіжних гулянь - *няр*, так і для розваг калмицьких князів - *нойонів*.

Калмицький народ здавна має самобутню культуру. Танець, подібно до інших видів національного мистецтва, існував в побуті кочівників-скотарів і в танцювальних образах передавав усі його особливості. Масової форми калмицький танець у далекому минулому не мав. Це пояснюється тим, що калмики танцювали круглий рік, а в холодну пору року веселощі проходили в тісній юрті.[12, с 136] . Ось тому одній з основних форм калмицького танцювального мистецтва був сольний танець-імпровізація, також було поширені парні танці і танець учотирьох. Звичайно, калмицький танець має монгольські корені. На відміну від монголів, у яких в танці рухалася тільки верхня частина тіла, - плечі, руки (деякі танці виконувалися навіть сидячи), то калмики, кочувавши по Росії, змогли значно розширити діапазон свого танцю, додавши, у тому числі рухи ногами. При безлічі "вливань" елементів танцювального мистецтва народів Сибіру, Башкирії, Татарстану, Кавказу, калмицький танець, проте набув і зберіг своє обличчя, унікальний малюнок. Прямих запозичень не було, калмики кожне "па" переробляли на свій лад. Звичайно, танець будь-якого народу унікальний. Але все-таки можна знайти багато спільного, наприклад, в танцювальній культурі народностей Кавказу, тюрків, в манері виконання

російського і українського танців. Калмицьке ж танцювальне мистецтво відрізняє яскрава самобутність, воно не схоже ні на яке інше. І це видно навіть неспеціалістові. В кінці 19 століття у калмиків вже "рухалися" ноги - разом з корпусом, ногами, плечима. [14]У сучасному калмицькому танці змінилася і пластика рук. Необхідно також відмітити, що калмицький костюм відрізняється від монгольського. У нім відчувається вплив Кавказу, особливо в чоловічому костюмі. Основними формами калмицького танцю були сольний танець-імпровізація, парне танцювання і танець учотирьох. Танці супроводжувалися грою на домбре і поплескуванням оточення. Зазвичай танець виливався в змагання солістів, яких підбадьорювали вигуками "хадрис, овад од" (швидше, енергійніше). Під час танцю танцюючий міг підійти до одного з присутніх і торкнутися правою рукою лівого плеча, так образом запрошуючи розділити веселощі. Танцювали завжди лицем до лиця, обернутися спиною означало зневагу. Вивчаючи народний танець, необхідно обернути пильної уваги на національну музичну творчість, особливо на танцювальну музику. У калмицькій танцювальній музиці виражені характерні для кожного танцю ритм і темп.[14, с 254] В основі танцювальної мелодії лежить особлива ритмічна послідовність, безперервно повторювана або варійована. Одному танцю можуть відповідати різні мелодії, але неодмінно координовані з основною ритмічною формулою цього танцю. Кожен район, радгосп разом з традиційними калмицькими мелодіями має свої оригінальні, вигадані в цій місцевості.

Калмицькі танці відрізняються один від одного своєрідними рухами. Кожному танцю притаманний свій основний хід. Зазвичай це частіше за інших повторюється поєднання рухів. Попереднє виявлення загальних особливостей рухового тексту калмицьких народних танців необхідно для розуміння і розбору їх конкретних видів.

Калмицькі танці в більшості своїй багаточастинні, складаються з двох і більше частин. Кожна частина відрізняється від попередньої ускладненням рухів. В кожній з них можна окремо прослідкувати за розвитком рухового тексту. Темп виконання окремих частин майже завжди один і той самий.

У рідкісних випадках відбувається прискорення темпу від однієї частини до іншої. Тому немає народних термінів, що характеризують темпи окремих частин танцю, тоді як характеристика темпів цілих танців існує: це тавшун бі - повільний, спокійний танець, шудрг бі - швидкий танець.

Частини калмицького танцю відрізняються один від одного послідовним розвитком, зміною рухів.

Поряд з цим можливий перехід від одних рухів в першій частині до інших рухам у другій. Але всі вони підпорядковані закономірностям кожного виду калмицьких танців.

Перехід від однієї частини до іншої відбувається з ініціативи танцюючого, якщо це сольний танець, і за знаком домбріста, якщо танець дуетний або груповий. Умовним знаком з боку домбріста або гармоніста, який грає на саратовській гармоні з дзвіночками, служить переклад мелодії, що виконувалася до цього в верхніх ладах захін Берні, в нижні лади дора Берні або потьохкування середнім пальцем правої руки по верхній деці домбри.

Танцювальні фігури в калмицьких танцях бувають прості і складні. Прості танцювальні фігури складаються з однієї або двох простих танцювальних фраз, часто складаються з повторень одного руху. Складні танцювальні фігури складаються з двох і більше фраз.

Розмір танцювальної фігури визначається за музичним розміром мелодії, що супроводжує танець. Для народної танцювальної музики калмиків найбільш характерні розміри 2/4 і 6/8. При цьому танцювальна

фраза може займати більшу кількість тактів: чотири, шість, вісім і більше.

Танцювальна фігура, що виконується під 16-тактову мелодію, може дорівнювати їй по тривалості, але може і не збігатися. За допомогою прийому зменшення або збільшення тривалості танцювальної фігури можна отримати ефект канону або ефект синкопу, що значно урізноманітнює сприйняття одночасного звучання мелодії і зорового сприйняття танцювального руху.

В силу переважання сольної або дуетної форми танцю в народі виявився дуже розвинений імпровізаційний початок. І деякі віртуози добре опанували техніку поліритмії, коли різні частини тіла рухаються в різних темпах і ритмах.

Цікавим зразком парного ліричного танцю представляється танець шарка-барка, названий так за мелодією, його супроводжує. Мабуть, цей танець описував етнограф XIX ст. П.І. Небольсин в своїй роботі «Нариси побуту калмиків Хошеутовського улусу» [6, с. 168]. Він писав, що танець калмиків являє собою легкий плавний рух. Легко смикаючи плечима, розмахують руками, висловлюючи звернення до степу, захоплення природою, вичікування дорогого гостя. Переступання в одну сторону переривається швидким поворотом в протилежну сторону. Участь жінок додає танцю деяку граціозність.

Танцювальний крок супроводжується широкими круговими рухами рук, які по черзі піднімають вгору, в сторону і опускають вниз, трохи за себе.

У народних майстрів танцю дуже пластичний рух рук і гостре почуття пози.

Скульптурність - це одна з характерних рис калмицького народного танцю.

Повільному спокійному танцю шарка-барка протиставляється інший Приволзький танець - швидкий і стрімкий ішкімдиг («ішкімнхе» -крокувати).

В характері виконання і лексиці рухів цього танцю позначилося близьке сусідство з татарським і кавказьким народами. Його основний рух складається з ковзаючого руху носка однієї ноги вперед і переступання. Але в кавказьких танцях подібний рух виконують повільно, плавно, тоді як в калмицькому танцюрист стрімко рухається по майданчику. В комбінаціях з іншими рухами цей хід виповнюється протягом усього танцю. Виконання ішкімдига відрізняється великою легкістю, динамікою і скульптурністю. Деяка статичність рук і корпусу тільки підкреслює дивне почуття форми танцюриста. За чіткості дозувань ішкімдиг можна порівняти з угорськими танцями [1, с. 169].

Ішкімдиг завжди виконується тільки чоловіками, так само, як і танець мольджур. Положення ніг під час виконання основного руху цього танцю дуже схоже на положення ніг в стременах. Це природно, так як калмики більшу частину життя проводили в сідлі.

Основний рух виповняється наступним чином: спираючись на одну стопу, танцюрист одночасно «перекочує» іншу стопу, при цьому стопи можуть стояти поруч, а можуть в перехрещених положенні одна за одною. Виконують рух в одних випадках з трохи зігнутими колінами, в інших з зігнутими майже до повного присідання [1, с. 169].

У поєднанні з цим рухом часто використовується дуже рельєфна поза, яка трапляється і в інших калмицьких танцях. Трохи присівши, танцюрист відводить обидві руки в одну сторону, а корпус і голову нахилиє в іншу. Виникає враження, що він до чогось прислухається. Мабуть, ця поза з'явилася в результаті того, що в старовину калмики виконували свій танець у супроводі домбри. Звучання такої домбри слабке, і віддалившись від музиканта, танцюрист погано чув мелодію, тому напружував слух, нахилився в сторону домбріста.

Калмицькі танці підрозділяються на обрядові і необрядові. Обрядові танці виконувалися під час релігійних свят буддійськими священнослужителями. Багатогадинна танцювальна містерія - цам проводиться у дворі хурула на спеціально приготованому для нього майданчику з розміченою крейдою по землі кругами різних діаметрів, що знаходяться один в іншому. З дверей головного храму по одному або невеликими групами виходили дійові особи у багатому одязі і яскраво розфарбованих масках. Вони рухалися по відведеному для них кругу. Рухи, з яких складаються танці цама, дуже різноманітні - цей мірний хід і зупинки у виразних позах одних персонажів, швидкий рухливий танець інших, і скажений вихровий танець третіх. Маски їх склалися з голів різних звірів, яким була надана потворність і люте вираження. По подолу халатів були пришиті маленькі дзвіночки. [16, с 254]. Солісти втілювали собою сили добра і зла, що вступали між собою в протиборство. У танцях солістів були присутніми елементи акробатики : виконавці перекидали один одного через себе, піднімали вгору, кидали об землю, притискали до землі.

До цієї ж групи можна віднести шаманські танці. Шаман, одягнений в особливий костюм, бив у бубон, вигукував заклинання, танцював, доводячи себе до стану екстазу. Вважалося, що під час камлання (вступи в спілкування шамана з духами) духи приходять до нього або він сам вирушає в надприродний світ духів. Танець виконував найчастіше чоловік, одягнений в спеціальний костюм, що відрізняється від звичайного повсякденного одягу. Рухи танцю могли знати тільки деякі присвячені люди. У танці переважали рухи рук, які піднімалися вгору, долоні були звернені до неба. Торс погойдувався з одного боку в інший, спочатку повільно, потім темп поступово прискорювався. Весільні танці. У ряді обрядових танців важливе місце займає весільні, такі, що виконувалися в період тривалого весільного циклу, що складався із складних, послідовно здійснюваних дій, починаючи з

багатоетапного сватання і кінчаючи самим весіллям. Про достоїнства і недоліки жениха судили по його товаришам, тому останні намагалися максимально продемонструвати свої знання і уміння. Цій меті служило виконання танців. Характерний для таких випадків виконуваний двома юнаками танець Хавчур, що складався з комплексу спортивно-акробатичних прийомів, що вимагали великої сили і спритності. Однієї з фігур вони виконували у формі піраміди, тобто один стояв на плечах іншого на повний зріст або сидів у нього на плечах, звисивши йому на груди ноги. У іншій фігурі танцю Хавчур найбільш спритний юнак обхоплював ногами талію свого товариша, після чого, наблизившись до старшого свата "ахлаци", брав у того трубку, кисет і, звисуючись головою вниз, набивав трубку тютюном, закурював її і потім повертав її хазяїну.[16]

Так само існує ще один з танців - Шалвр. Його виконувала мати або бабуся жениха після урочистого підношення їй подарунка від родичів нареченої - великих білих штанів, які вона надівала поверх сукні і тут же виконувала ритуальний танець. У традиційній хореографії калмиків переважають необрядові танці, хоча деякі з них у минулому були пов'язані з тим або іншим обрядом. Наслідувальні танці найчастіше виконуються чоловіками, сольо. Ці танці - відгомін минулого, можливо танці пов'язані з обрядом поклоніння тотему. Існують жартівливі наслідувальні танці, як "Туула б" - танець зайця, під час виконання якого танцюрист складав перед грудьми обидві руки у вигляді заячих лапок, втягував в себе щоки, демонструючи гостру заячу мордочку. Цей танець, як і усі наслідувальні танці, як правило, виконувався чоловіком. Тік би - танець козла відрізняли високі стрибки на всіх напрямках і гучне бекання. Для тогруна б - танцю журавля і шовуна б - танцю чаплі характерні помаху руками, як крилами, передача стану польоту, обережна пташина хода на високих півпальцях.[3, с 215 - 245]

Трудові танці відбивали трудові процеси кочівників-скотарів, нелегку працю рибалки. Спочатку в основі танцювальних рухів лежали конкретні трудові жести і рухи тіла, які поступово абстрагуючись, перетворювалися на ритмізовані узагальнені символи виробничих процесів. І якщо в початковий період виконання трудових танців було тісно пов'язане з природним календарним циклом, то пізніше ця залежність ослабіла, і танець міг виконуватися у будь-яку пору року. Побутові танці. Вони виконуються під час громадських і сімейних свят і служать для задоволення психофізіологічній потребі людини в русі.

Побутові танці складають значну частину хореографічної спадщини калмиків.

1.2 Мотивація

Для кожного калмицького танцю властивий особливий крок, ритм і рухи. Великою популярністю, особливо на міжнародних форумах, користується танець "Чичердик", той самий, з яким Емба Манджиев і Лідія Замбаева блиснули в 1977 році. "Чичердик" у буквальному перекладі з калмицького - "тремтячий". Під час виконання тіло танцюриста тряситься, ноги рухаються дуже швидко, а ось руки виконують плавні рухи в повітрі.

Тряска, вібрація окремих частин тіла зустрічається в танцях багатьох народів: в циганському танці - вібрація плечей, у народів Середньої Азії – вібрація кистей рук, у арабів - вібрація стегон, у деяких африканських народів - вібрація всієї тазостегнової частини.

На відміну від них в танці Чичирдик вібрає все тіло і руки до кінчиків пальців, при цьому танцюрист пересувається з місця на місце, а особливо технічні танцюристи можуть при цьому виконати ще якісь колінця.

Н. Нефедьєв описує, наскільки екстатично може бути виконання цього танцю. «Калмик ... падає на коліна, з кожною хвилиною приходячи в більшу несамоовитість, згинається так, що, перегнув спину, стосується головою до землі, потім схоплюється і в міру почастішання такту підсилює судорожні рухи свої до того, що піт котиться з нього градом ... »[4, с. 205].

Звичайно, це окремий випадок виконання танцю, але звертає на себе увагу той факт, що в сучасному варіанті опускання на коліна і прогин корпусу тому відсутні. Значить, за минулий історичний відрізок часу танцю помітно змінився, хоча ще в 30-х рр. нашого століття спостерігалось виконання в такому варіанті: виконавець повертався навколо своєї осі і, схрестивши ноги, опускався вниз. Сидячи на схрещених ногах, висував вперед по черзі плечі, знову піднімався, описував коло і вібрував на місці.

Після першого Всесоюзного фестивалю народного танцю в 1937 р, де демонструвався калмицький танець Чичирдик, відома балерина Вікторина Крігер писала, що в цьому танці під час вібрації танцює все тіло: «... спина, руки, пальці, кожен м'яз танцює. Вражає ця виняткова своєрідність танцю »[5].

У сучасному варіанті танцю Чичирдик, крім основного руху, є й інші елементи - це пристук каблуками, коли танцюрист розводить п'яти в сторони, згинаючи коліна, потім зі стуком їх з'єднує, випрямляючи. Рух може виконуватися весь час напівпальцах на місці або з просуванням в сторону, попередньо роблячи крок (Колян цокад). Є своєрідне притупування, в якому тяжкість корпусу весь час припадає на одну ногу, інша ж нога на сильні частки такту як би припечатує. Наступний рух дуже схожий на низький український голубець, але виконують його важко, присадкувато, з зігнутими колінами, чітко б'ючи каблук однієї ноги об каблук інший і дуже часто з'єднують з притупуванням. А так як донські калмики, будучи військовими

козаками, носили на чоботях шпори, то цей рух набував ефектний звуковий супровід [1, с. 167].

Руки в цьому танці в основному прямі, витягнуті в боки на рівні плечей, долоні, повернені вниз, іноді піднімаються і опускаються в такт музики, як пташині крила, тому передбачається, що цей танець виник з наслідування жайворонка, який під час польоту раптом завмирає і ширяє, розмахуючи крилами.

Але, можливо, що народ переніс в свої танці звичний стан повсякденного життя, наприклад, струс тіла при їзді на коні. До речі, цим же, можливо, і пояснюється вібрація плечей в циганському танці [1, с. 168]. Великою різноманітністю рухів, ритмів і темпів відрізняються танці приволжських калмиків.

РОЗДІЛ 2.

ІДЕЙНО-ТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ

2.1. Лібрето

Особливе місце в жіночій танці займає тряска - основний рух «Чичирдика». Жінки танцюють «Чичирдик» з прихованим темпераментом, більш стримано, ніж чоловіки. У трясці багато жінок досягають справжньої віртуозності, і тоді ніжно дзвенять їх важкі прикраси з срібних монет. Виконання тряски в танці Чичирдик часто приймає форму змагання; в ній жінки і чоловіки намагаються показати всю свою майстерність.

Танцюючи, калмики зазвичай зберігають гордовиту поставу, рухи їх природні, добре скоординовані. У чоловічому танці багато елементів, які потребують технічності виконання, спритності, вправності: високі стрибки, швидкі обертання, різноманітні притупування. Вільні рухи рук, корпусу, голови, гармонійно поєднуються з чіткими, карбованими рухами ніг. Чоловічий танець дуже виразний, і в ньому завжди відчувається характер - індивідуальність танцюриста.

Жарт, сердечні веселощі завжди були властиві танцю. У ньому танцюристи жартують один над одним, розігрують веселі пантомімічна сценки, наслідують звички птахів.

Це різноманітні ходи в різних напрямках, плавні кружляння в парі, соло-повороти. Але зате в жіночому танці нескінченно різноманітні плавні рухи рук.

Жіночий танець відрізняється плавністю. Характерна особливість його в тому, танцюють особливо, але завжди спілкуючись поглядами.

Характерна особливість руху рук в жіночому танці полягає в тому, що вони по черзі розкриваються в сторони між другою і третьою

позиціями. Їх рухи легкі й витончені. У танцях вони завжди зберігають правильну поставу. Рухи корпусу, голови, рук завжди дуже невимушені, вільні.

Традиційний танець «Чичирдик» загальний, його танцюють чоловіки і жінки разом. Часто в них жінки виконують ті ж рухи, що і чоловіки, але роблять це набагато стриманіше, м'якше, витонченіше.

2.2. Архітектоніка

Експозиція - початок видовища;

Зав'язка - боротьба між дівчатами та юнаками;

Розвиток - інтрига результатів;

Кульмінація - пік змагань, напруження пристрастей;

Розв'язка - завершення поєдинків, фінал, тріумф.

2.3. Тема. Ідея. Стиль. Жанр. Форма. Вид

Мета танцю - знайомство хлопців та дівчат, тому вони під час виконання танців прагнуть сподобатися один одному.

Тема танцю - завзятий масовий стилізований народний танець.

Ідея композиції полягає в тому, щоб показати за допомогою стилізації танцю виразність, манери і красу танцю орла. З точки зору сучасної хореографії, лінія малюнка «танцю орла», танцювальні елементи, духовний змістовний сенс, ідея пластичного рішення мають закінчену форму.

Композиційна структура характеризується частою зміною різноманітних фігур, які базуються на основі лінії, кола, діагоналі.

Значну частину народного, а сьогодні і народно-сценічного танців, займає виконання технічно складних елементів. Здебільшого учасники танцю розташовувались у півколі; інколи півколо замінюють лінійні або діагональні рисунки.

За час виконання танцю можна побачити різні цікаві фігури, наприклад «орла», «подвійні кола» і т.д. красиві перестроювання змінюються з одного в інше, за рахунок чого номер виглядає жваво, яскраво і тримає увагу глядача з першої і до останньої секунди.

Для більш точної передачі настрою, виконавиці номера додають до хореографічної лексики кричалки і фрази на народній мові. Що ще більше насичує танець і дає повне уявлення про фольклор калмицького народу.

Жанр. Ліричний.

Вид. Народний танець.

Форма. Масовий танець.

2.4. Характеристика дійових осіб

Особливості хореографії цієї групи - вібрація тіла протягом усього танцю, однотипні рухи в чоловічих і жіночих танцях.

Перша група - танець чоловіків дуже динамічний і стрімкий, виконується з запалом.

Друга група - танець жінок – плавний, танцюють його з великою гідністю, стримано, граціозно, іноді з прихованим кокетством.

2.5. Музична основа твору

У 1937 році був створений ансамбль «Тюльпан». Назва ансамблю глибоко символічна: тюльпани - це степові квіти, які для кожного калмика як п'ята стихія. Народні танці калмиків, збагачені новими виразними засобами, змістом, радували мешканців не тільки Калмикії. Народні танці отримали новий розвиток, але не змінювався, властивий їм, веселий, легкий і стрімкий стиль. З 1943 році колектив припинив своє існування рівно на 13 років. Відродження ансамблю «Тюльпан» відбулося тільки в 1957 році, після відновлення автономії Калмикії. У сучасному культурному житті Калмикії ансамбль «Тюльпан» займає одне з провідних місць, в ньому - історія, побут, традиції та фольклор республіки. В репертуарі ансамблю і пісні, і танці, і музика, і театральне мистецтво. Адже саме мистецтво найточніше розповість про характер народу.

Калмики зізнаються, що «Тюльпан» дарує їм зі сцени відчуття внутрішнього підйому, одночасно повертаючи до коріння. Куди б не приїхали молоді танцюристи, чи то Європа чи Азія, їх виступ завжди справжнє свято: енергетичний вплив «Тюльпана» потрапляє прямо в серце. Найтепліші і вдячні відгуки супроводжували артистам «Тюльпана» під час їхніх гастролей по Лаосу, Китаю, Індії, Польщі, Італії, Америці, Франції, Тайваню, Швейцарії та інших країн. Фонтан емоцій, який здатний подарувати глядачеві ансамбль, як ковток чистого повітря для людей, часто не встигають прислухатися до свого серця.

Ансамбль несе світові всю класику калмицького танцювального мистецтва: «Ішкмдг» - чисто чоловічий, темпераментний, швидкий, різкий танець, де танцюрист може високо піднятися в стрибку; «Чичирдиг», що включає рух плечима вгору-вниз, так звану «тряску». Подіями в різний час були такі хореографічні постановки, як

«Табунщик», «Танець богатирів», «Товшур», «1812». Ці танці склали золотий фонд ансамблю «Тюльпан».

Сьогодні колектив, що розповідає про історію калмиків на мові танцю, знаходиться в розквіті сил і майстерності, в активному пошуку в області музики і хореографії. У «Тюльпані» зосереджені кращі національні виконавські сили. Безсумнівно, попереду у нього нові яскраві зустрічі з глядачами.

2.6.Опис костюмів

Танцювальні чоловічі костюми білі сорочки з довгими вшивними рукавами і круглими воротами, сині або смугасті штани. Зверху бешмет, підперезаний шкіряним ременем з срібними бляхами, і верхні штани, переважно суконні. На голову одягали хутряну шапку, схожу на папаху, або смушкову вушанку. На святкових головних уборах часто була червона шовкова кисть. Традиційне чоловіче взуття - червоні або чорні чоботи з загнутими носами.

Костюм калмицьких жінок був невігадливий. Він складався з довгої широкої блузи - кіляг - і шаровар. Блуза за кроєм схожа на чоловічу сорочку. У будні дні килимчики найчастіше носили довгі сукні - хутцтан.

Жіночі каптани - цегдег - від чоловічих відрізнялися лише тим, що не мали рукавів. У них, як і у кожухів, які носили в холодну пору року, зверху робили виріз, що застібається на гудзики. Нагрудний розріз прикрашали срібними, рідше золотими, галунами, іноді по краю горловини обшивали вузьким позументом (тасьма або стрічка, виткана із золотих або срібних ниток).

Під каптани жінки надягали плаття - терлег - з яскравої тканини, прикрашене вишивкою з рослинним орнаментом по краях рукавів. Застібався терлег спереду на металеві гудзики. Іноді поверх жупана одягали ловшік - халат з довгими і дуже широкими рукавами.

Жіночі головні убори носили відповідно до сімейного стану, статусу жінки, її віком, а також в залежності від того, свято це чи будні. У святкові дні, коли йшли вітати рідних з появою новонародженого або з нагоди одруження одного з родичів, заміжні жінки надягали невисоку шапочку-камчатку з чорного оксамиту довгастої форми. Камчатку прикрашали квітковим орнаментом, розшивали бісером або, якщо дозволяв достаток, золотими нитками. Зверху до такої шапки прикріплювали гребінець з червоних шовкових ниток. Незаміжні дівчата в святковий день надягали круглі шапочки - джатаг, - зшиті з оксамиту і прикрашені квітковою вишивкою.

Традиційне взуття для жінок шкіряне червоного кольору. Чоботи обов'язково мали каблук.

Кільця, сережки та браслети у калмиків не тільки були прикрасами, а й відмітним знаком положення їхнього власника в ієрархії знаті. І чим вище по соціальних сходах знаходилася людина, тим більше ювелірних прикрас він зобов'язаний був на себе надягати.

Святковий комплекс одягу у чоловіків і жінок доповнювався сережками і кільцями з дорогоцінних металів з вставками з смарагдів, нефриту, бірюзи, яшми, коралів і гірського кришталю.

Калмицький національний костюм - це унікальний витвір прикладного мистецтва..

Для того, щоб по-справжньому розуміти твори народної творчості - розуміти їх естетичну своєрідність, їх мальовничу мову, - необхідно знати, перш за все, систему, поетику кольору. Особливо шанувалися в народі червоний і жовтий кольори. Червоний колір - колір радості, веселощів, торжества і щастя. Жовтий і золотий кольори символізували

сталість. Блакитний колір - колір блакитного неба - синонім вірності і відданості. Зелений колір - колір весни, колір спокою, стабільності.

РОЗДІЛ 3. ЗАПИС ТАНЦЮ

3.1. Сценарно-композиційний план

№	Картина	Такти	Секунди	Дійові особи
1	Юнаки показують безмежну витонченість і грацію танцю орла	18 тактів.	1-33 с.	Перша група
	Пластика сповнена глибокого змісту: юнаки, тримаючи руки піднятими, плавно змахують руками, наслідуючи гордо ширяючого орла.	18 тактів	33-46 с.	Перша група
	танець триває поворотом всього корпусу танцівників, які зображують кружляння в небі орла	12 тактів	46-1,19 с.	Перша група
2	Плавний вихід дівчат	12 тактів.	1.20-1.26с.	Друга група
3	Оглядини, де одна група може «себе показати і на іншу подивитися».	12 актів .	1.26-2.20 с.	Усі танцівники.

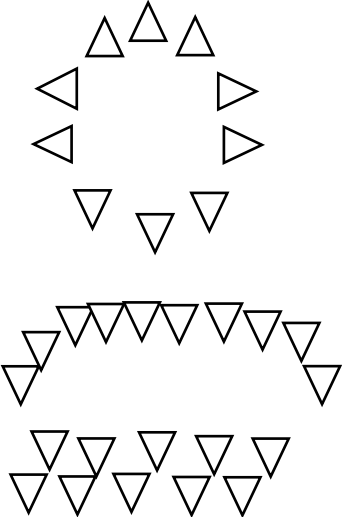
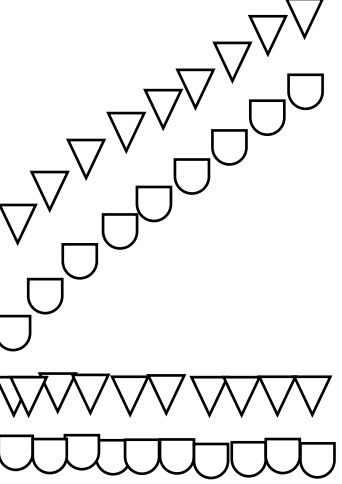
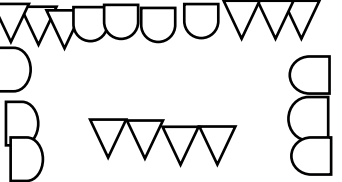
4	Пластично образні можливості мови танцю візуально передають ідею вільного птаха	16 тактів .	2.20-2,46 с.	Перша група танцівників.
5	Танцюють в строгій черговості	16 тактів	2,47-3.06 с.	Перша група проти другої групи.
6		32 такти	3.07-3.29	Усі танцівники
6	Переломний момент	32 такти	3.30-4.02 с.	Усі танцівники.
7	Фінал.	48 тактів	4.03-5.46 с.	Усі танцівники

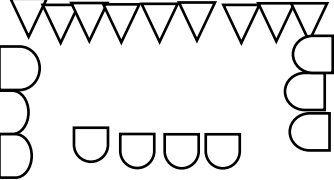
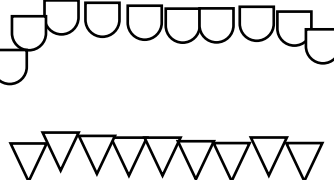
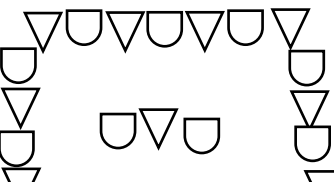
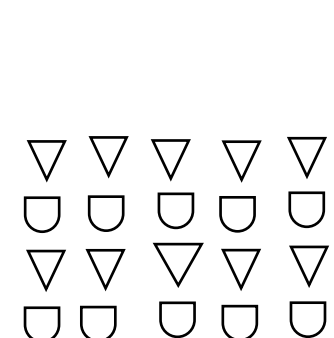
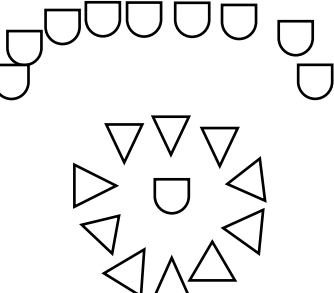
3.2. Умовні позначення

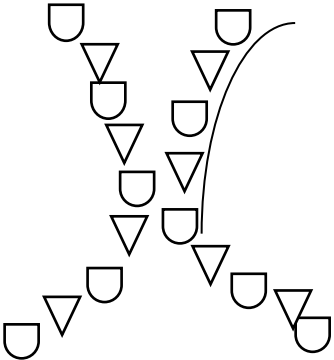
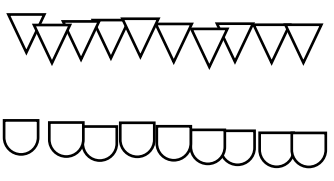
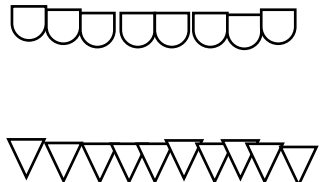
□ - дівчина.

△ - хлопець.

3.3. Запис композиції

Сценарно-композиційний план	Малюнок	Опис дії
Експозиція	 <p>The diagram consists of a circle of eight triangles pointing outwards. Below this circle are two rows of inverted triangles. The top row has 10 inverted triangles, and the bottom row has 8 inverted triangles.</p>	<p>На початку учасники «танець орла» виконують колективно: юнаки, одягнені в традиційний одяг, виходять перед глядачами і ритмічно, розкинувши широко руки, як крила, імітують пташиний політ високо в хмарах. При цьому кожен з них прагнуть виділитися своєю статтю і міццю.</p>
Зав'язка	 <p>The diagram shows a diagonal line of 10 triangles pointing downwards from left to right. Below this line are two rows of inverted triangles. The top row has 10 inverted triangles, and the bottom row has 10 inverted triangles.</p>	<p>Перша група виходить на задній план вітає вихід другої групи на передній план</p>
Розвиток дії	 <p>The diagram shows a row of 10 inverted triangles. Below this row are two vertical columns of triangles. Each column has 4 triangles pointing outwards.</p>	<p>Починаючи з 1 групи, учасники в хаотичному порядку вириваються з кола.</p>

		<p>Починаючи з останнього, танцівники роблять імпровізовані пози у певному характері.</p>
		<p>Друга група виходить на задній план, вихід першої групи на передній план</p>
		<p>Використовують техніку зміни рівнів. Передається зміна характеру героїв.</p>
		<p>Комбінація №1.</p>
<p>Кульмінація я</p>		<p>Комбінація №2.</p>

		Комбінація №3.
Розв'язка		Перша група на задньому плані. Лексикою рухів, та передачею емоцій, відбувається взаємодія між групами людей.
		

3.4. Опис комбінацій

Рух № 1 Біг з підскоком

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Виповнюється на один такт музики.

Раз - крок вперед правою ногою

I - крок вперед лівою ногою

Два - крок вперед правою ногою

I - підскок на правій нозі, ліва нога згинається в коліні, підйом витягнути.

Рух № 2 Підскоки в повороті

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Виповнюється на один такт музики.

Раз - зробити крок правою ногою вперед. Ліву ногу, зігнув в коліні, підняти вперед, стопа вільно опущена вниз, коліно направлено вперед.

I - легко підскочити на низьких напівпальцях правої ноги. Положення лівої ноги не міняти.

Два - зробити крок лівою ногою вперед, витягнув її в коліні. Праву ногу підняти вперед, зігнути її в коліні, стопа вільно опущена вниз, коліно - вперед.

I - легко підскочити на низьких напівпальцях лівої ноги. Положення правої ноги не міняти.

Рух повторюється.

Рух № 3

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - V позиція ніг.

Виповнюється на один такт музики.

Раз - праву ногу винести навхрест лівої, підйом і коліно витягнути;

I - зробити легкий підскок на лівій нозі. Права нога положення не змінює.

Два - права нога виноситься назад-вправо, підйом і коліно витягнути;

I - зробити легкий підскок на лівій нозі. Права нога положення не змінює.

Руки під час всього руху тримають спідницю. За другим тактом повторити те ж саме з лівої ноги.

Рух № 4

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Виповнюється на один такт музики.

Раз - підскочити на двох ногах

I - підскочити на двох ногах повертаючи корпус вправо;

Два - підскочити на двох ногах повертаючи корпус вправо, одночасно підняти ліву ногу, зігнув її в коліні, стопа лівої ноги відведена назад-вліво, підйом витягнути;

I - пауза.

На другий такт повторити рух іншої ноги.

Рух № 5

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг. Руки тримають спідницю.

Виповнюється на два такту музики. З затакту - трохи підняти праву ногу.

1-й такт:

Раз - переступити на низькі напівпальці правої ноги, ставлячи її поруч з лівою ногою в шосту позицію. Витягнуту ліву ногу підняти вперед.

I - переступити на низькі напівпальці лівої ноги в шосту позицію. Витягнуту праву ногу підняти вперед.

Два, і - повторити рухи, які виконувалися на «раз, і»

2-й такт:

Раз, і - повторити рухи, які виконувалися на «раз, і» першого такту.

Два - притупнути всією ступнею правої ноги поруч з лівою ногою.

Руки покласти на талію, голову енергійно підняти;

I - пауза.

Рух № 6 Галоп

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Виповнюється на один такт музики.

Раз - ковзний крок в сторону вправо на низькі напівпальці правої ноги

і - підвести ліву ногу до правої впритул (якби вибиває праву ногу), ставлячи її на низькі напівпальці.

Два - повторити рухи, які виконувалися на рахунок «раз і».

Рух можна виконувати з лівої ноги з просуванням вліво.

Рух № 7

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Виповнюється на один такт музики.

раз - крок вперед на низькі напівпальці правої ноги

і - легко підскочити на напівпальцях правої ноги, а ліву ногу, зігнувши в коліні, підняти недалеко вперед з витягнутим підйомом;

два - крок вперед на низькі напівпальці лівої ноги

і - легко підскочити на напівпальцях лівої ноги, праву ногу, зігнувши в коліні, підняти трохи вперед з витягнутим підйомом.

Рух може виконуватися на місці і з просуванням.

Рух № 8

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - V позиція ніг.

Виповнюється на один такт музики.

Раз - крок на ліву ногу;

І - перенести тяжкості корпусу на ліву ногу і одночасно відштовхнутися від підлоги і підстрибнути вгору, при цьому зробити поворот на 180 градусів, права нога зігнута в коліні і тримається позаду лівої, підйом скорочений;

Два - підстрибнути на лівій нозі і повернуть на 360 градусів, праву ногу, зігнувши в коліні, перевести попереду лівої, підйом - скорочений;

I - вивільнити праву ногу в сторону зі скороченим підйомом.

Рух повторюється.

Рух № 9

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Звичайний крок з носка.

Рух № 10

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг, руки на талії.

Виповнюється на два такту музики.

Затакт: підскочити на напівпальцях лівої ноги, починаючи поворот направо, праву ногу відокремити від підлоги.

1-й такт:

Раз - переступити, продовжуючи повертатися вправо, на полупальці правої ноги, ліву ногу відокремити від підлоги;

I - переступити, продовжуючи повертатися вправо, на полупальці лівої ноги, а праву ногу відокремити від підлоги;

Два - закінчуючи перший поворот, переступити на полпальца правої ноги, приставивши її до лівої і не переносючи на неї вагу корпусу.

i - підскочив на полупальцях правої ноги, починаючи новий поворот, ліву ногу відокремити від підлоги.

2-й такт:

раз - переступити, продовжуючи поворот направо, на підлозі, пальці лівої ноги, праву ногу відокремити від підлоги;

i - переступити, продовжуючи повертатися вправо, на напівпальцях правої ноги, ліву ногу відокремити від підлоги.

Два - закінчуючи поворот, приставити ліву ногу до правої ноги. I - пауза.

Всі переступання робляться легко, пружно.

Рух № 11

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Виповнюється на два такту музики. Руки на поясі, долонями до талії.

1-й такт:

Раз - крок вперед правою ногою, ліву ногу відокремити від підлоги, підйом - витягнутий;

I - легкий підскік на низьких напівпальцах правої ноги, ліву ногу, зігнувши в коліні, підняти вперед з витягнутим підйомом;

Два, і - повторити рухи, які виконувалися на «раз, і».

2-й такт:

Раз - крок вперед правою ногою

I - крок вперед лівою ногою

Два, і - повторити рухи, які виконувалися на «раз, і».

Рух повторюється спочатку.

Рух № 12

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг.

Раз - крок вправо правою ногою, при цьому розвернутися на 180 градусів, ліву ногу підняти, зігнутою вгору;

I - опустити ліву ногу і встати на неї розвертаючись на 180 градусів вправо, праву ногу підняти зігнутою в коліні

Два - перенести тяжкості корпусу на праву ногу;

I - приставити ліву ногу в VI позицію.

Руки на поясі.

Рух № 13

Музичний розмір: 2/4. Початкове положення - VI позиція ніг. Рух виконується на два такти музики.

I - крок вперед лівою ногою

Раз, і - перенести тяжкості корпусу на ліву ногу і одночасно відштовхнутися від підлоги, при цьому зробити оборот в повітрі на 360 градусів дві ноги зігнуті позаду;

Два - встати на обидві ноги

I, раз - піднятися напівпальцях і вивести натягнуту праву ногу в перед;

I, два - перевести праву ногу назад у вихідне положення, одночасно вивести ліву ногу в перед і приставити ногу в початкове положення

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши калмицькі танці, можна прийти до висновку, що незважаючи на індивідуальні характерні особливості різних стилів виконання танців всі вони мають єдину хореографічну основу. Чоловічі танці, як правило, дуже темпераментні, але зовні це виражається скупю, стримано. Калмик - житель степів - дуже стриманий в прояві своїх емоцій, що відклало відбиток на виконанні танцю.

Жіночий танець відрізняється пластичністю рухів рук при спокійно-суворій посадці корпусу. Дівчина м'яко пересувається по сцені в різних напрямках, а руки плавно і легко, одна за одною, в'ються навколо корпусу, безперервно переходячи з одного жесту в інший. Дівчина, піднімаючи одну руку вгору, іншу опускаючи вниз, розкриває руки в сторони, або одну руку згинає-о-пліч, а другу відводить назад, згинаючи до попереку. Жіночий танець сповнений скромності, благородства і великої чарівності.

Танцювальна музика калмиків будується на основі пентатонічного звукоряду. Найбільш часто зустрічаються музичні розміри - 2/4 і 6/8. Танцювальні мелодії можуть виконуватися в різному темпі, що залежить від характеру танцю і від бажання танцюриста. Яскравий, впізнаваний колорит калмицьким танцювальним мелодій надає тріольний ритм, який становить основну ритмічну формулу танцю, але тріолі, позначені інтонаційними елементами, можуть виконувати і функцію прикрас, вносячи різноманітність в ритмічну структуру мелодики танцю.

Для ритмічної організації калмицьких танцювальних мелодій характерний синкопований ритм з перенесенням акцентів на слабку затактову частку в мелодії. Це додає особливого імпульсу, що підкреслює активізацію рухів танцюристів.

Калмицький народ протягом століть створив самобутнє, оригінальне танцювальне мистецтво, і потрібно виявити суттєві відмінності калмицького танцю, що може послужити основою його

подальшого розвитку. В першу чергу необхідно зберегти цінні якості - чіткість малюнка, витонченість техніки, виразність і скульптурної поз. Потрібно розвивати масову форму танцю, просторовий малюнок якого повинен збагачуватися за рахунок національних вишивальних орнаментів, не забуваючи при цьому характерні для калмиків сольний і парний танці.

Завдяки культурної спадщини здійснюється передача соціального досвіду як від одного покоління до іншого, так і всередині суспільства між країнами і народами. У цьому сенсі культурну спадщину постає як пам'ять суспільства, комора накопиченого їм досвіду, хранителька часу, впорядковує цей досвід.

Таким чином, культурна спадщина постає як головний спосіб існування культури. Людина за своє життя встигає освоїти, перевести в свій внутрішній світ лише малу частку культурної спадщини. Останнє залишається для інших поколінь, виступаючи як загальне надбання всіх людей, всього людства. Однак таким воно може бути лише за умови його збереження.

Калмицькі майстри народного танцю намагаються відродити традиційне танцювальне мистецтво і передають свою майстерність підростаючому поколінню. Калмицький танець цікавий зараз не тільки етнічним жителям, а й глядачам у всьому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова Н. А., Голубева В. А. Танец модерн: пособие для начинающих. Спб.: Лань, Планета музыки, 2007. 128 с. 2
2. Бадмаева Г. Ю. Межкультурное взаимодействие в традиционном музыкальном инструментарии калмыков // Музыковедение. – 2006. – № 4. – С. 28–35.
3. Бадмаева Т. Б. Калмыцкие танцы и их терминология. – Элиста: Калмыцкое кн. изд-во, 1992.
4. Бадмаева, Т.В. Калмыцкие танцы / Т.В. Бадмаева // Этнографический сборник. – №1. – Элиста, 1976.
5. Баглай, В. Е. (2007) Этническая хореография народов мира. Ростов-на-Дону : Феникс.
6. Бембеев В. Ш., Шовунов К. П. и др. История Калмыкии с древнейших времен до XX века: учебное пособие. – Элиста: Калмыцкое кн. изд-во, 1987.
7. Богданов Г.Ф. Основные этапы формирования русского народного танца: Автореф. дис. ... канд. искусствоведения. М.: 1988. 11 с.
8. Богданов Г.Ф. Русский народный танец в жизни и на сцене // «Традиционная культура», научный альманах; государственный республиканский центр русского фольклора. М. : 2007. № 4. 22-29 с.
9. Валукин Е. П. Проблемы наследия в хореографическом искусстве. М.: Просвещение, 1992, 107 с.
10. Власова С. Нужен ли сегодня фольклор? / С. Власова // Литературная Россия, 2014. № 24, 112 с.
11. Волошина М. О смысле танца. М.: Книга, 2005. 345 с.
12. Выготский Л.С. Психология искусства. М.: Педагогика, 1987. 345 с.
13. Гварамадзе, Е.Л. Основные вопросы грузинской народной хореографии / Е.Л. Гварамадзе. – Тбилиси, 1956

14. Жорницкая, М.Я. Народные танцы Якутии / М.Я. Жорницкая. – М., 1966.
15. Жорницкая М.Я. Народное хореографическое искусство коренного населения Северо-Востока Сибири. М.: 1983. 152 с.
16. Захаров Р. Беседы о танце. М.: 2006, 56 с.
17. Захаров Р. Записки балетмейстера. М.: Искусство, 2006, 72 с.
18. Захаров В.М. Фольклор — это симфония движений //«Балет», литературно-критический историко-теоретический иллюстрированный журнал. М.: Ред. журн. «Балет». 2010. № 1. 32-34 с
19. Климов А.А. Основы русского народного танца. М.: Искусство, 1981, 82 с.
20. Климов А.А. Основы русского народного танца. М.: 1981. 270 с.
21. Князева О.Н. Танцы Урала. Свердловск: 1962, 156 с.
22. Королева Э.А. Ранние формы танца. Кишинев: 1977. 194 с.
23. Королева Э.А. Хореографическое искусство Молдавии. Кишинев: 1970. 187 с.
24. Кригер, В. Народное творчество / В. Кригер. – М., 1937. Кутушова К. В. Евразийский ренессанс музыкальной культуры калмыков. – Краснодар; Элиста: Джангар, 2001.
25. Лисициан С.С. Танцевальный и театральный фольклор армянского народа. М.: 1964. 9 с
26. Луганский Н. Л. Калмыцкие народные музыкальные инструменты. – Калмыцкое кн. изд-во. – Элиста, 1987.
27. Небольсин, П.И. Очерки быта калмыков Хошеутовского улуса / П.И. Небольсин. – СПб., 1852.
28. Нефедьев, Н. Подробные сведения о волжских калмыках / Н. Нефедьев. – СПб., 1834.
29. Пальмов Н. Н. Несколько слов по вопросу о культурно-художественных влияниях, каким мог подвергаться калмыцкий

- народ в продолжении своей исторической жизни / Н. Н. Пальмов // К открытию Областного калмыцкого историко-этнографического музея. — Астрахань, 1921.
- 30.Тритуз М. Л. Музыкальная культура Калмыцкой АССР. – М.: Музыка, 1965.
- 31.Трошин И. И., Сычёв Д. В. О калмыцком прикладном искусстве. – Волгоград: Нижне-Волжское кн. изд-во, 1967.
- 32.Фрэзэр Дж. Фольклор в Ветхом Завете. – М.: Музыка, 1990. 9. Хейчиева Э. Г., Шарманджиева В. А. Эрун седклэс. – Элиста: Джангар, 2006. – На калм. яз.
- 33.Шахназарова Н. Г. О взаимодействии музыкальных культур Востока и Запада // Музыкальная трибуна Азии (Алма-Ата, 1973). – М., 1975. – С. 82–90.
- 34.Эрдниев У. Э., Максимов К. Н. Калмыки. – Элиста: Калмыцкое кн. изд-во, 2007.
- 35.Эрдниев, У.Э. Калмыки : историко-этнографические очерки / У.Э. Эрдниев. – Элиста, 1980.
- 36.Калмыкия: информационный портал. – URL: <http://kalmykia-online.ru-/tradition/prazdnik-zul>.
- 37.Словарь символов. – URL: dic.academic.ru/dic.nsf/simvol/356.

ДОДАТКИ

Калмицький жіночий святковий костюм

Калмицький костюм заміжньої жінки терлег, цегдег